

УДК 342.9:630.6:35.072.2

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2025.17>**Б. Я. Павлюх**

аспірант

Київського університету інтелектуальної власності та права

orcid.org/0009-0005-3283-3968

ПРИНЦИПИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

У статті здійснено комплексне дослідження принципів публічного адміністрування у сфері лісового господарства України як ключових засад ефективної, законної та прозорої діяльності органів публічної влади. Обґрунтовано, що принципи публічного адміністрування є нормативно і концептуально визначеними орієнтирами, які формують структуру, функції, повноваження та відповідальність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у сфері охорони, використання та відтворення лісових ресурсів. Зроблено акцент на аналізі чинного адміністративного та спеціального законодавства, зокрема положень Лісового кодексу України, які встановлюють правові засади державного регулювання та визначають компетенцію суб'єктів управління. У роботі враховано наукові підходи провідних вітчизняних фахівців-адміністративістів, які наголошують на необхідності впровадження принципів належного врядування «Good governance», адаптованих до європейських стандартів управління публічними ресурсами. Показано, що в сучасних умовах реалізації європейського вектора розвитку України особливо актуальними є принципи законності, прозорості, підзвітності, ефективності, стратегічності, інклюзивності та участі громадськості. Виявлено проблеми нормативного закріплення і практичного застосування цих принципів у діяльності уповноважених суб'єктів публічного адміністрування. Аргументовано необхідність вдосконалення адміністративно-правового механізму реалізації зазначених принципів з урахуванням екологічної складової управління та викликів, пов'язаних зі зміною клімату, зростанням антропогенного навантаження, а також недосконалістю системи контролю. Запропоновано напрями реформування галузевого регулювання, орієнтовані на правову визначеність, цифровізацію процесів, розвиток партнерства з громадськістю та посилення відповідальності посадових осіб. З цього випливає, що принципи публічного адміністрування у сфері лісового господарства мають стати системоутворюючими елементами екологічної політики держави, здатної забезпечити сталий розвиток та збереження національного природного капіталу.

Ключові слова: адміністративне право, державне регулювання, ефективність, євроінтеграція, екологічна політика, лісове господарство, лісове законодавство, належне врядування, органи виконавчої влади, підзвітність, прозорість, публічне адміністрування, принципи управління, сталий розвиток, участь громадськості.

Pavliukh B. Ya. PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF FORESTRY IN UKRAINE

The article presents a comprehensive study of the principles of public administration in the forestry sector of Ukraine as key principles of effective, legal and transparent activities of public authorities. It is substantiated that the principles of public administration are normatively and conceptually defined guidelines that form the structure, functions, powers and responsibilities of executive authorities and local self-government bodies in the field of protection, use and reproduction of forest resources. Emphasis is placed on the analysis of current administrative and special legislation, in particular the provisions of the Forest Code of Ukraine, which establish the legal principles of state regulation and determine the competence of management entities. The work takes into account the scientific approaches of leading domestic administrative specialists who emphasize the need to implement the principles of good governance "Good governance", adapted to European standards of public resource management. It is shown that in the modern conditions of implementing the European vector of development of Ukraine, the principles of legality, transparency, accountability, efficiency, strategicity, inclusiveness and public participation are particularly relevant. The problems of normative consolidation and practical application of these principles in the activities of authorized subjects of public administration are identified. The need to improve the administrative and legal mechanism for implementing these principles is argued, taking into account the environmental component of management and challenges associated with climate change, the growth of anthropogenic load, as well as the imperfection of the control system. The directions of reforming sectoral regulation are proposed, focused on legal certainty, digitalization of processes, development of partnership with the public and strengthening the responsibility of officials. It follows that the principles of public administration in the field of forestry should become system-forming elements of the state's environmental policy, capable of ensuring sustainable development and preservation of national natural capital.

Key words: public administration, management principles, forestry, administrative law, state regulation, good governance, environmental policy, forest legislation, executive authorities, public participation, accountability, efficiency, transparency, sustainable development, European integration.

Постановка проблеми. Лісове господарство України є важливою складовою екологічної та економічної безпеки держави. Сучасні трансформаційні процеси в системі публічного управління України, зумовлені курсом на європейську інтеграцію, зокрема імплементацією стандартів належного врядування, які вимагають ґрунтов-

ного переосмислення принципів функціонування публічного адміністрування у різних галузях, зокрема у сфері лісового господарства. Лісові ресурси України становлять важливу екологічну, економічну та соціальну цінність, забезпечують стабільність природного середовища, формують біорізноманіття та відіграють ключову роль

у підтриманні кліматичного балансу. Проте багаторічні системні проблеми, серед яких – надмірна бюрократизація, низький рівень прозорості в управлінських рішеннях, корупційні ризики, неефективне використання лісових ресурсів – свідчать про необхідність оновлення механізмів державного управління на основі сучасних принципів публічного адміністрування.

У цьому контексті принципи публічного адміністрування – законність, прозорість, підзвітність, ефективність, дотримання прав людини та участь громадськості – мають слугувати фундаментом для формування дієвої адміністративно-правової моделі управління лісовим господарством. Водночас, у вітчизняному правовому полі ще не сформовано цілісного бачення щодо впровадження зазначених принципів у практику діяльності органів публічної влади у цій галузі. Наявні адміністративно-правові механізми часто не відповідають сучасним викликам, таким як зміни клімату, зростання тиску на природні ресурси, необхідність діджиталізації управління, а також потреба у залученні громадянського суспільства до процесів прийняття рішень.

Крім того, у процесі наближення до європейських стандартів врядування Україна має забезпечити відповідність принципам, визначеним спільною програмою організації економічного співробітництва та розвитку SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management), що охоплюють стратегічне планування, забезпечення верховенства права, надійне державне управління людськими ресурсами, добросовісне та прозоре надання послуг. Аналіз відповідності чинної системи управління лісовим господарством цим принципам є особливо важливим у період реформування державної служби та територіальної організації влади.

Таким чином, дослідження принципів публічного адміністрування у сфері лісового господарства є не лише актуальним, але й необхідним для формування нової парадигми управління природними ресурсами в Україні, які повинні базуватися на засадах демократичності, відкритості, ефективності та правової визначеності. Результати такого дослідження можуть стати основою для вдосконалення нормативно-правової бази, оптимізації функціонування органів державної влади, а також запровадження практик належного врядування в екологічно важливих сферах нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблематики принципів публічного адміністрування у сфері лісового господарства в Україні звертали свою увагу: В.Б. Авер'янов, В.І. Андрейцев, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк, І.В. Бородин, С.О. Біднячук, А.П. Бобко, В.В. Галунько, І.М. Глобенко, П.П. Голосніченко, В.М. Голян,

Є.В. Додін, Т.В. Довгий, О.О. Дребот, Н.П. Зіновчук, Р.А. Калюжний, С.В. Ківалов, Я.М. Коваль, В.С. Лавров, П.М. Лакида, С.П. Мельник, Є.О. Мішенін, А.М. Мордовець, В.О. Пил, І.О. Синякевич, О.М. Фурдичка, О.С. Шубало та інші. Однак, варто зазначити, що хоча згадані науковці у своїх працях торкалися питань, пов'язаних з тематикою публічного адміністрування у сфері лісового господарства, їх дослідження здебільшого стосувалися суміжних правових інститутів та категорій. Власне проблема принципів адміністрування оподаткування в зазначеній галузі залишалася поза фокусом їхньої уваги або висвітлювалася лише фрагментарно, без комплексного аналізу в межах окремого наукового дослідження.

Метою статті є комплексне дослідження принципів публічного адміністрування у сфері лісового господарства в Україні шляхом глибокого аналізу теоретико-правових засад адміністративного права та чинного національного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Для повноти розкриття нашої проблематики, необхідно з'ясувати теоретичні засади публічного адміністрування у сфері лісового господарства, зокрема дослідити наукові роботи провідних вчених-адміністративістів. Згідно із тлумачним словником української мови «принцип» означає основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін. [1].

А. Шарая дійшла висновку, що вчені-адміністративісти, пропонуючи власні підходи до визначення поняття «принципи адміністративного права», здебільшого збігаються в таких твердженнях: 1) принципи адміністративного права – це основні засади, ідеї, положення, які покладені в основу галузі; 2) принципи адміністративного права – це підстава для формування і функціонування системи та змісту галузі; 3) принципи адміністративного права – це підґрунтя для адміністративно-правових норм, 4) принципи адміністративного права – це базис діяльності суб'єктів адміністративного права; 5) принципи адміністративного права – це гарантія забезпечення прав та свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства і держави. Навряд чи можна сперечатися із вірністю, вказаних тез, тому слід зазначити, що саме вони відображають дійсний зміст і значення принципів адміністративного права, а тому повинні стати основою для формулювання єдиного, загальноприйнятого та загальновизнаного визначення принципів адміністративного права для застосування науковцями та практичними працівниками [2, с. 118].

Таким чином, принципи адміністративного права в контексті публічного адміністрування у сфері лісового господарства України становлять

фундаментальні засади, що визначають зміст, структуру та функціонування всієї галузі адміністративного права. Вчені-адміністративісти, хоча й пропонують різні підходи до їх тлумачення, одностайно визнають їх як основу нормотворення, діяльності суб'єктів публічного управління та гарантію захисту прав і свобод громадян. Отже, ці принципи мають стати базисом для формулювання уніфікованого наукового і практичного визначення, що сприятиме ефективному публічному адмініструванню, зокрема й у лісогосподарській сфері.

Вітчизняні вчені-адміністративісти, зокрема В. Брановицький, підкреслюють важливість нормативно-правового забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій у сфері природокористування, включаючи лісове господарство [3].

Ю. Ковейко вважає, що ведення лісового господарства досить складне та багатогранне поняття, яке становить сферу суспільного виробництва, основними завданнями якої є використання, охорона й відтворення лісових ресурсів відповідними підприємствами, установами, організаціями та громадянами. Відносно принципів необхідно зауважити, що існує достатньо велика кількість і вони є невичерпними. Сучасні умови ведення лісового господарства для забезпечення його екологічно сталого розвитку потребують нових удосконалених підходів і методів господарювання з урахуванням міжнародних вимог і стандартів, у тому числі в частині підтримання захисних та інших корисних функцій лісів, збереження їхнього біологічного різноманіття як основного чинника їхньої продуктивності, стійкості й стабільності розвитку, розширення мережі природно-заповідного фонду України. Сталий розвиток лісового господарства передбачає досягнення екологічно орієнтованого, соціально прийняттого та економічно життєздатного ведення лісового господарства. Але існує низка перешкод, які необхідно подолати в процесі переходу до сталого лісового господарства. Заслужовує на увагу й потребує підтримки пропозиція науковців щодо наближеного до природи сталого ведення лісового господарства та багатофункціонального використання лісу й лісових ресурсів [4, с. 170].

Таким чином, ведення лісового господарства в Україні є складним і багатогранним процесом, який охоплює не лише використання, охорону та відтворення лісових ресурсів, а й забезпечення екологічної, економічної та соціальної рівноваги. У цьому контексті принципи публічного адміністрування виступають важливим інструментом формування та реалізації ефективної лісогосподарської політики. Реалізація принципів прозорості, наукової обґрунтованості, законності, екологічної сталості та підзвітності органів влади

є передумовою переходу до сталого, наближеного до природи, багатофункціонального управління лісовими ресурсами, що відповідає сучасним міжнародним стандартам.

Публічне адміністрування у сфері лісового господарства передбачає діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування щодо реалізації політики у сфері охорони, використання та відтворення лісів. Згідно з науковими дослідженнями, публічне адміністрування базується на принципах законності, прозорості, ефективності, підзвітності та участі громадськості [5].

Щоб у повному обсязі розкрити досліджувану нами проблематику, необхідно в тому числі розкрити якими нормативно-правовими актами регулюється дана сфера правових відносин. Основним нормативним актом, що регулює відносини у сфері лісового господарства, є Лісовий кодекс України. Зокрема, стаття 25 визначає основні завдання державного регулювання та управління у сфері лісових відносин, серед яких забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів. Крім того, статті 26–28 Лісового кодексу визначають повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та центрального органу виконавчої влади з питань лісового господарства у сфері лісових відносин. Ці положення забезпечують нормативне закріплення принципів публічного адміністрування, таких як законність, підзвітність та ефективність [6].

На практиці реалізація принципів публічного адміністрування у сфері лісового господарства стикається з низкою проблем, серед яких недостатня прозорість прийняття рішень, обмежена участь громадськості та недосконале нормативне регулювання. Зокрема, дослідження В. Брановицького вказує на проблемні аспекти нормативно-правового забезпечення прийняття розпоряджень місцевими державними адміністраціями у контексті публічного адміністрування галузі природокористування. Зокрема у своїй роботі він зазначає, що нормативно-правові засади та здійснення функції нормативно-правового регулювання місцевими державними адміністраціями на практиці знаходяться на неналежному рівні насамперед через наявність прогалин у чинному законодавстві і невиконання органами публічної влади вимог закону щодо затвердження необхідних порядків їх діяльності. Вирішення окреслених проблем вимагає передусім внесення змін і доповнень до законодавства, спонукання органів виконавчої влади до затвердження необхідних порядків, зокрема, шляхом здійснення нормотворчої ініціативи [3].

Згідно із вище аналізованим для подолання цих проблем необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, забезпечити ефективний кон-

троль за діяльністю органів публічної влади та активізувати участь громадськості у процесах прийняття рішень.

Отже на основі проаналізованого вище, можемо визначити, що принципи публічного адміністрування у сфері лісового господарства в Україні – це сукупність основоположних і нормативно закріплених засад, що визначають зміст, форму, механізми та якість діяльності органів публічної влади у процесі управління лісовими ресурсами з урахуванням екологічних, соціальних та економічних чинників.

Таким чином, розкриємо основні принципи публічного адміністрування у сфері лісового господарства: – принцип законності – уся діяльність органів публічного управління у сфері лісового господарства має здійснюватися виключно на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачений Конституцією та законами України. Це забезпечує правову визначеність, передбачуваність рішень та унеможливорює свавілля при використанні природних ресурсів; принцип прозорості та відкритості – усі рішення, які стосуються управління лісовими ресурсами, мають бути доступними для громадськості. Органи влади повинні забезпечити відкритість інформації щодо стану лісів, планів вирубки, лісовідновлення, укладених договорів, що сприяє підвищенню довіри та громадському контролю; – принцип підзвітності – суб'єкти публічного адміністрування у сфері лісового господарства зобов'язані звітувати перед суспільством та вищими органами про результати своєї діяльності, ефективність використання ресурсів, виконання державної політики у лісовій сфері; – принцип участі громадськості – громадяни, громадські організації, науковці та інші заінтересовані сторони повинні мати реальну можливість брати участь у процесах прийняття управлінських рішень, пов'язаних із веденням лісового господарства, охороною лісів та природоохоронною діяльністю; – принцип екологічної збалансованості – управлінські рішення повинні спрямовуватися на збереження лісів як екологічної системи, забезпечення їх відновлюваності, захисту біорізноманіття та підтримання сталого природного балансу з урахуванням довгострокових екологічних наслідків; – принцип ефективності та результативності – діяльність у сфері публічного управління лісами має бути орієнтована на досягнення конкретних цілей з мінімальними витратами, при цьому необхідно забезпечити якісне виконання завдань, пов'язаних з охороною, раціональним використанням та відтворенням лісів; – принцип інноваційності та наукової обґрунтованості – розробка та реалізація рішень у лісовому господарстві повинна базуватися на сучасних наукових дослідженнях, новітніх технологіях і практиках, що дозволяють підвищи-

ти продуктивність лісів і водночас зберігати природну рівновагу; – принцип міжвідомчої та міжсекторальної координації – ефективне управління лісовими ресурсами вимагає узгоджених дій між різними органами влади, секторами економіки, місцевим самоврядуванням і громадянським суспільством для забезпечення комплексного підходу до використання та охорони лісів; – принцип справедливості та недискримінації – усі рішення у сфері лісового адміністрування повинні прийматися з дотриманням принципу рівності перед законом, без дискримінації за будь-якими ознаками, з урахуванням інтересів усіх соціальних груп, зокрема місцевих громад, які безпосередньо залежать від лісових ресурсів.

Висновки. Принципи публічного адміністрування у сфері лісового господарства в Україні – це сукупність основоположних і нормативно закріплених засад, що визначають зміст, форму, механізми та якість діяльності органів публічної влади у процесі управління лісовими ресурсами з урахуванням екологічних, соціальних та економічних чинників. Вони виступають орієнтирами для формування адміністративно-правової політики держави у цій сфері, забезпечують законність, прозорість, ефективність, підзвітність, дотримання прав людини та участь громадськості. Слід зауважити, що ці принципи є не лише правовими орієнтирами, але й інструментами практичної реалізації державної екологічної політики, зокрема в умовах децентралізації, європейської інтеграції та цифрової трансформації публічного управління. Їх імплементація сприяє створенню збалансованої, відкритої та відповідальної моделі управління, здатної забезпечити сталий розвиток лісового господарства, збереження біорізноманіття, адаптацію до змін клімату та зміцнення довіри громадян до держави. Принципи публічного адміністрування є фундаментальною основою функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері лісового господарства. Вони забезпечують системність, ефективність, прозорість та відповідальність у прийнятті управлінських рішень щодо збереження, використання та відновлення лісових ресурсів. В контексті аналізованого дослідження, ми визначили що основні з них такі: – принцип законності; – принцип прозорості та відкритості; – принцип підзвітності; – принцип участі громадськості; – принцип екологічної збалансованості; – принцип ефективності та результативності; – принцип інноваційності та наукової обґрунтованості; – принцип міжвідомчої та міжсекторальної координації; – принцип справедливості та недискримінації. Крім того, слід зазначити, що впровадження сучасних принципів публічного адміністрування у сферу лісового господарства потребує системного перегляду та оновлення законодавчої бази, розробки

чітких процедур прийняття рішень, діджиталізації управлінських процесів, а також посилення громадського контролю та моніторингу виконання політики з боку інститутів громадянського суспільства.

Отже, реформа публічного адміністрування у сфері лісового господарства є важливою умовою сталого природокористування, екологічної безпеки та інтеграції України до європейського правового простору. Необхідність чіткого законодавчого закріплення та реального втілення принципів публічного управління є викликом і водночас можливістю для державної політики у цій галузі.

Література

1. Білодід І. Словник української мови. Київ. *Наукова Думка*. 1970–1980.
2. Шарая А. Поняття принципів адміністративного права в сучасній доктрині. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2013. № 1(1). С. 115–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2013_1_20.
3. Брановицький В. Проблемні аспекти нормативно-правового забезпечення прийняття розпоряджень місцевими державними адміністраціями у контексті публічного адміністрування галузі природокористування. Нове українське право. 2024. № 2. С. 8.
4. Ковейно Ю. Щодо змісту, напрямів і принципів ведення лісового господарства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 4(2). С. 49–53. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_4\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_4(2)_14).
5. Про внесення змін до Лісового кодексу України. Відомості Верховної ради України від 26.05.2006 № 2. стор. 766, стаття 170.
6. Лісовий кодекс України. Закон України № 3404-IV від 08.02.2006.